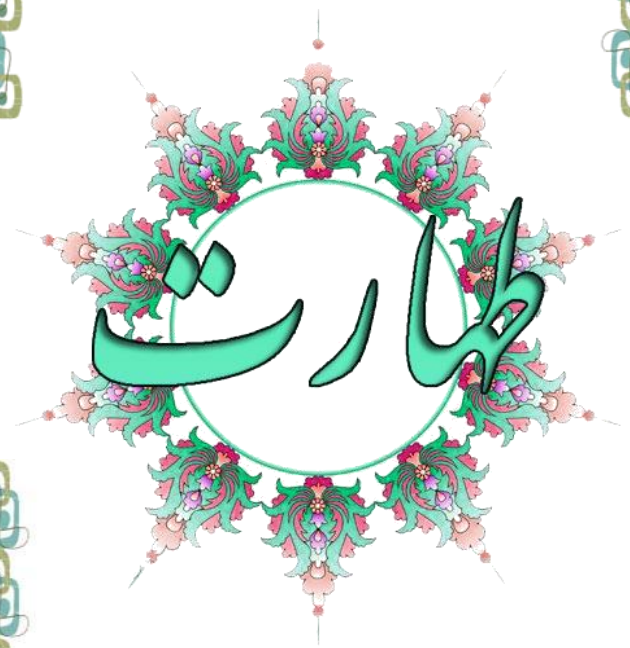

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سلسله احکام اسلام ۱۳

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين و الصلاة و السلام على
رسول الله و على آله و اصحابه الى يوم الدين و
اما بعد :

خداوند تبارک و تعالی محمد ص لمی الله علیه و سلم را
مبعوث کرد و دینی را به وی داد که دین توحید و گذشت
است و قوانین جامع آن زندگی شرافتمندانه و بی آلاشی
را برای مردم تضمین می کند و مردم را به عالی ترین
درجه ی پیشرفت و کمال می رساند.

در مدت قریب ۲۳ سال که پیامبر ص لمی الله علیه و سلم طی
آن به دعوت مردم و فراخواندن آنها به سوی خدا مشغول
بود، آنچه می خواست از مسایل دینی، به مردم ابلاغ فرمود
و مردم را بر آن فراهم آورد.

بدون شک بزرگترین نعمتی که خالق انسان می تواند به
وی بدهد، نعمت هدایت و بندگی است. و شایسته است ما
انسانها نیز به پاس نعمات خداوند از نعمت هدایت تا
نعمت حیات، سر بندگی و شکر پایین آوریم و با عبادتی
خالصانه سپاسگذاری خود را به خدایمان بجای آوریم.
خداوند تبارک و تعالی برای همه ی شئون حیات ما
انسانها برنامه و قانونی گذاشته اند که با فطرت و سرشت
ما همخوانی دارد. پس برای نحوه ی شکر گذاری ما نیز
برنامه و دستوری است تا با مراعات نمودن آن قوانین،
آنچنانکه شایسته است حمد نعمتهای خداوند را بجای
آوریم هر چند که به حقیقت بجای آوردن نعمات الهی
الخصوص نعمت هدایت با هیچ چیزی از سوی انسانها
ادا نمی شود.

اقامه و بپاکردن نماز، یکی از این برنامه هایی است که
خالق برای مخلوقات خویش قرار داده است تا با پیداشتن
آن شکر نعمتهای وی را بجای آورند. پس لازم است برای
خواندن نماز، ابتدا مقدمات را فراهم بیاوریم.
مقدمات آن نیز از سوی خالق برای ما روشن شده
است؛ طهارت، یعنی پاکیزگی از پلیدیهای درونی و
ظاهری. که البته منظور از طهارت بعنوان مقدمه
نماز، پاکیزگی ظاهری و بدنی است.

قبل از اینکه به بررسی طهارت بپردازیم لازمست بدانیم که
؛ ایمان به الله و آیین پاک وی باعث پاکی قلب و درون
خواهد شد و برای پاکی ظاهر و بدن نیز باید قبل از هر
کاری، یک غسل کامل بگیریم. زیرا از قیس بن عاصم
روایت است : (**انه أسلم فأمره النبی صلی الله**
علیه وسلم أن یغتسل بماء و سدر) نسایی
«قیس بن عاصم مسلمان شد، پیامبر صلی الله علیه وسلم
به او امر کرد تا با آب و سدر (کنار) غسل کند».

و نیز از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که:
«تمامه ی حنفی به اسارت در آمده بود و پیامبر
صلی الله علیه و سلم، صبحگاهان پیش او می رفت و
می فرمود: رای شما چیست ای ثمامه؟ ثمامه گفت:
اگر مرا بکشی، کسی را کشته ای که صاحب خون
است = انتقامش را می گیرند، و اگر منت بگذاری و
مرا آزاد کنی بر کسی منت گذاشته ای
که سپاسگزار است. و اگر مال دنیا می خواهی، آنقدر به
شما می دهیم که می خواهی. و یاران پیامبر دوست
داشتند که از او فدیة گرفته شود و می گفتند: کشتن

او به چه درد ما می خورد؟ سپس پیامبر از کنار او گذشت و او اسلام آورد. پیامبر صلی الله علیه و سلم او را آزاد فرمود و به باغ ابوظلحه فرستاد و به وی دستور داد که غسل کند، او نیز غسل کرد و دو رکعت نماز بجای آورد. آنگاه پیامبر صلی الله علیه و سلم فرمود: "(لقد حسن إسلام أخیکم)" [خوب شد اسلام آوردن برادرتان]. احمد آنرا روایت کرده است و اصل حدیث را شیخین روایت کرده اند. برای غسل هم فقط کفایت در قلبت نیت بیاوری که برای چه می خواهی غسل نمایی و بعد باید تمام بدنت را با آب خیس نمایی. بعداً بیشتر در مورد نحوه ی غسل گرفتن توضیح خواهیم داد.

طهارت شامل دو قسمت است:

- ۱ - طهارت از حدث اصغر که بدان وضو گرفتن می گویند.
- ۲ - طهارت از حدث اکبر که به آن غسل کردن می گویند.

وضو:

منظور از حدث اصغر، بی وضویی است. وضو عبارت است از طهارت و پاکیزگی صورت و دست و سر و پا با آب. یعنی با رفع بی وضویی و داشتن وضو ما می توانیم نماز بخوانیم و در حقیقت نماز بدون وضو نزد الله تعالی قبول

نیست. زیرا الله تعالی در کتاب خود قرآن چنین می فرماید:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ﴾ (مائده: ۶).

یعنی: [ای کسانی که ایمان آورده اید، هرگاه خواستید که برای ادای نماز بپا خیزید و وضو نداشتید، صورتتان را و دستهایتان را تا آرنج بشویید و سرتان را مسح کنید و پاهایتان را تا قوزکها نیز بشوئید].

و همچنین رسول خدا صلی الله علیه وسلم می فرماید: (لا يقبل الله صلاة أحدكم إذا أحدث حتى يتوضأ) یعنی: [وقتیکه وضو نداشتید، خداوند نماز شما را نمی پذیرد مگر اینکه وضو بگیرید و آنوقت نماز بخوانید]. شیخین و ابوداود و ترمذی آنرا روایت کرده اند.

البته این را هم بدانیم که وضو گرفتن فقط برای اقامه نماز نیست بلکه برای چندین مورد دیگر لازم می شود. وضو برای موارد زیر واجب است:

۱ - نماز

۲ - طواف خانه خدا:

به دلیل فرموده پیامبر صلی الله علیه وسلم: (الطواف بالبيت صلاة، إلا أن الله أحل فيه الكلام). «طواف خانه خدا به منزله نماز است با این تفاوت که

خداوند سخن گفتن در آن را حلال کرده است». ترمذی و دارقطنی آنرا روایت کرده اند و ابن خزیمه آنرا "صحیح" دانسته اند. بنابراین اقامه نماز و انجام طواف کعبه بدون داشتن وضویی کامل و صحیح قبول نیست.

همچنین در موارد زیر وضو گرفتن امری نیکو و مستحب است. لذا گرفتن وضو در موارد زیر حتماً لازم نیست ولی اگر انجام شود دارای پاداش خواهد بود:

۱ - ذکر خدای عزوجل.

به دلیل حدیث مهاجر بن قنفذ: (أنه

سلم على النبي صلى الله عليه وسلم و هو يتوضأ فلم يرد عليه حتى توضأ، فرد عليه و قال: إنه لم يمنعني أن أرد عليك إلا أني كرهت أن أذكر الله إلا على طهارة) نسایی.

یعنی: «در حالی که پیامبر (ص) وضو می گرفت بر او سلام کردم، پیامبر صلی الله علیه وسلم جواب نداد تا اینکه وضویش تمام شد، سپس جواب سلامم را داد و فرمود: به این دلیل جواب سلامت را ندادم که دوست نداشتم بدون وضو ذکر خدا را بر زبان آورم».

۲ - قبل از خواب.

به دلیل حدیث براء بن عازب که گفت: پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: (إذا

أَتَيْتَ مُضْجِعَكَ فَتَوَضَّأَ وَضُوءًا
لِلصَّلَاةِ، ثُمَّ اضْطَجَّ عَلَى شِقِّكَ
الْأَيْمَنِ ثُمَّ قُلْ : اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ
نَفْسِي إِلَيْكَ وَ وَجْهَتُ وَجْهِي إِلَيْكَ،
وَفَوَضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَ أَلْجَأْتُ ظَهْرِي
إِلَيْكَ، رَغْبَةً وَ رَهْبَةً إِلَيْكَ، لَأَمْلَأُ وَلَا
مَنْجَى مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، اللَّهُمَّ أَمْنْتُ
بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَ نَبِيِّكَ الَّذِي
أَرْسَلْتَ، فَإِنْ مِتَ مِنْ لَيْلَتِكَ فَأَنْتَ
عَلَى الْفِطْرَةِ وَاجْعَلْهُنَّ آخِرَ مَا
تَتَكَلَّمُ بِهِ). بخاری و مسلم

یعنی: «وقتی به بستر خواب رفتی مانند
وضو نماز وضو بگیر سپس بر پهلوی
راست بخواب و بگو: (اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ
نَفْسِي إِلَيْكَ، وَ وَجْهَتُ وَجْهِي إِلَيْكَ،
وَفَوَضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَ أَلْجَأْتُ ظَهْرِي
إِلَيْكَ، رَغْبَةً وَ رَهْبَةً إِلَيْكَ، لَأَمْلَأُ وَ
لَا مَنْجَى مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، اللَّهُمَّ أَمْنْتُ
بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَ نَبِيِّكَ الَّذِي
أَرْسَلْتَ) — خداوندا جانم را تسلیم تو و
رویم را به سوی تو و امرم را محول به تو
کردم، پشتم را در پناه تو قرار دادم امیدو
بیمم از تو است، هیچ پناهگاه و محل
نجاتی از تو به غیر خودت نیست، خداوندا
به کتابت که نازل کردی و به پیامبرت
(پیامبری) که فرستادی ایمان آوردم —
چنانچه در آن شب بمیری بر فطرت
مردهای و اینها را آخرین سخنان قرار
بده».

۳ -جنب (کسی که جماع کرده باشد) هرگاه
قصد خوردن، یا آشامیدن، و یا جماع مجدد
داشته باشد :

از عایشه مادر مومنان که خدا از وی راضی
باد روایت است که: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ جَنْبًا فَأَرَادَ
أَنْ يَأْكُلَ أَوْ يَنَامَ تَوَضَّأَ وَضُوءَهُ
لِلصَّلَاةِ) نسایی

یعنی: «پیامبر صلی الله علیه وسلم وقتی که
جنب بود و می خواست بخورد یا بخوابد
مانند وضو نمازش، وضو می گرفت».

۴ -قبل از غسل واجب یا مستحب :

از عایشه (رضی الله عنها) روایت است :
(كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ يَبْدَأُ
فِيغْسِلُ يَدَيْهِ ثُمَّ يَفْرَغُ بِيَمِينِهِ عَلَى
شِمَالٍ فَيَغْسِلُ فَرْجَهُ، ثُمَّ يَتَوَضَّأُ
وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ). مسلم

یعنی: «هرگاه پیامبر صلی الله علیه وسلم
غسل جنابت می کرد ابتدا دستهایش را
می شست، سپس با دست راست بر طرف
چپش آب می ریخت و شرمگاهش را
می شست سپس وضویی همچون وضو
نماز می گرفت».

۵ -وضو از آنچه آتش به آن رسیده باشد،

به دلیل حدیث ابوهریره رضی الله عنه که
گفت از پیامبر صلی الله علیه وسلم شنیدم
که فرمود: (تَوَضَّأُوا مِمَّا مَسَّتِ
النَّارَ) نسایی
یعنی: «بعد از خوردن چیزی که آتش به آن
رسیده وضو بگیرید».

۶ - بعد از هر بی وضویی،

به دلیل حدیث بریده رضی الله عنه :

(أَصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَوْمًا فَدَعَا بِلَالًا فَقَالَ: يَا بِلَالُ
بِمَ سَبَقْتَنِي إِلَى الْجَنَّةِ، إِنِّي دَخَلْتُ
الْبَارِحَةَ الْجَنَّةَ فَسَمِعْتُ خَشْخَشَتَكَ
أَمَامِي؟ فَقَالَ بِلَالُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ،
مَا أَذْنْتُ قَطْ إِلَّا صَلَّيْتُ رَكْعَتَيْنِ،
وَلَا أَصَابَنِي حَدَثٌ قَطْ إِلَّا تَوَضَّأْتُ
عِنْدَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَهَذَا) ترمذی.

یعنی: «به هنگام صبح پیامبر صلی الله علیه
وسلم بلال را صدا زد و فرمود ای بلال
با چه کاری در بهشت بر من پیشی گرفتی،
دیشب به بهشت رفتم و صدای خش خش
نعلهایت را پیشاپیش خودم شنیدم، بلال
گفت: ای رسول خدا هیچگاه اذان نگفتم
مگر اینکه دو رکعت نماز خواندم و
هیچگاه بی وضو نشدم مگر اینکه پس از آن
وضو گرفتم، پیامبر صلی الله علیه وسلم

فرمود : (پیشی گرفتن تو از من در بهشت به این دلیل بود).

۷ - وضو از استفراغ

به دلیل حدیث معدان بن ابی طلحه از ابودرداء : (**أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاءَ فَأَفْطَرَ فَتَوَضَّأَ، فَلَقِيَ ثُوبَانَ فِي مَسْجِدِ دِمَشْقَ فذَكَرَتْ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ، صَدَقَ، أَنَا صَبَبْتُ لَهُ وَضُوءَهُ**) ترمذی.

یعنی: «پیامبر صلی الله علیه وسلم استفراغ کرد، پس (به خاطر آن) افطار نمود و وضو گرفت، (پس از آن) ثوبان را در مسجد دمشق ملاقات کرده، جریان را برایش تعریف کردم، ثوبان گفت : ابودرداء راست می گوید من آب وضو را برایش ریختم».

۸ - حمل جنازه

به دلیل فرموده پیامبر صلی الله علیه وسلم : (**مَنْ غَسَلَ مَيِّتًا فَلْيَغْتَسِلْ، وَ مَنْ حَمَلَهُ فَلْيَتَوَضَّأْ**) ترمذی.

یعنی: «هر کس جنازه ای را شست غسل کند و هر کس آن را حمل کرد وضو بگیرد».

حال که دانستیم وضو برای چه مواردی لازم و یا مستحب است، باید روش وضو گرفتن را بیاموزیم.

وضو دارای دو جزء است: یکی رکن و دیگری ستهای آن است. رکن یعنی کارهایی که برای داشتن وضویی صحیح حتما باید انجام شود این موارد عبارتند از:

- ۱- نیت آوردن در قلب که می خواهی وضو بگیری
- ۲- شستن صورت که مضمضه و استنشاق هم جزو آن است.

۳- شستن دو دست با آرنجها.

۴- مسح تمام سر، گوشها جزو سر هستند.

۵- شستن پاها با قوزکها.

۶- ترتیب مراحل فوق.

این موارد ضروری هستند تا وضوی ما صحیح باشد ولی اگر بخواهی که وضویی کامل داشته باشی می توانی کارهای زیر را نیز انجام دهی:

۱ - سواک کردن (سواک زدن)

۲ - سه بار شستن دو کف دست در ابتدای وضو

۳ - خلال کردن ریش (آب را به تمام ریش رساندن)

۴ - خلال کردن انگشتان دست و پا

۵ - تقدیم راست به چپ

۶ - سه بار شستن (اعضای وضو)

۷ - دعا بعد از وضو که باید گفت: " **أَشْهَدُ أَنْ لَا**

إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ"

بدین ترتیب، یک وضوی کامل و صحیح صورت می گیرد و مستحب است بعد از آن دو رکعت نماز بخوانی. به دلیل حدیث عثمان که پس از آموزش عملی وضوی پیامبر صلی الله علیه وسلم به مردم، گفت :

پیامبر صلی الله علیه وسلم را دیدم که مانند این وضوی من وضو گرفت و فرمود : (**مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وَضُوءِي هَذَا، ثُمَّ قَامَ فَرَكَعَ رَكْعَتَيْنِ لَا يَحْدِثُ فِيهِمَا نَفْسَةً، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ**) بخاری و مسلم.

یعنی: «هر کس مانند وضوی من وضو بگیرد، سپس دو رکعت نماز با خشوع بخواند، گناهان گذشته او بخشوده می شود».

غسل:

پاکی از حدث اکبر بر وضو نیز مقدم تر است. یعنی اگر کسی وضویی کامل هم بگیرد مادامیکه بر او غسل واجب شده باشد، نمی تواند نماز بخواند. غسل نیز برای بعضی از عبادات واجب می شود.

آنچه غسل را واجب می کند:

۱- خروج منی در حالت بیداری یا خواب :

به دلیل فرموده پیامبر صلی الله علیه وسلم : (**إِنَّمَا الْمَاءُ مِنَ الْمَاءِ**) مسلم.

یعنی: «(غسل با) آب به سبب خروج آب (منی) است».

از ام سلمه روایت است که ام سلیم گفت : (**يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ، فَهَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ**

غسل إذا احتلمت؟ قال نعم إذا رأت الماء (بخاری و مسلم).

یعنی: «ای رسول خدا! خدا از بیان حق شرم نمی‌کند، آیا بر زن واجب است وقتی احتلام شد، غسل کند؟ فرمود: بله، هرگاه آب (منی) را دید».

البتة هنگام بیداری، خروج منی به شرطی موجب غسل می‌شود که باشهوت همراه باشد ولی در خواب این شرط لازم نیست به دلیل فرموده پیامبر صلی الله علیه وسلم : **(إذا حذفت الماء فاغتسل من الجنابة، فإذا لم تكن حاذفا تغتسل)** (ارواء الغلیل البانی).

یعنی: «وقتی آبراً به حالت جهیدن بیرون کردی غسل جنابت کن ولی اگر آب به حالت جهیدن بیرون نشد غسل نکن».

اگر کسی در خواب محتلم شود ولی آب منی نبیند، غسل بر او واجب نمی‌شود ولی اگر آب منی را ببیند و احتلامی را در خواب به یاد نداشته باشد، غسل بر او واجب می‌شود، از عایشه روایت است : **(سئل رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الرجل يجد الببل ولا يذكر احتلاما؟ فقال : يغتسل، و عن الرجل يرى أنه قد احتلم ولا يجد الببل؟ فقال : لاغسل عليه)** (ترمذی).

یعنی: «از پیامبر صلی الله علیه وسلم درباره کسی که تری را می‌بیند ولی احتلامی به یاد نمی‌آورد سؤال شد، فرمود: غسل کند و همچنین درباره کسی که گمان می‌کند محتلم شده، بدون اینکه رطوبتی را ببیند، سؤال شد. پیامبر صلی

الله علیه وسلم در جواب فرمود: غسل بر او واجب نیست».

۲- جماع، اگرچه منی خارج نشود :
از ابوهریره روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود : **(إذا جلس بين شعبها الأربع ثم جهدها فقد وجب الغسل و إن لم ينزل)** مسلم.
یعنی: «هرگاه بین رانهای زن بنشیند و شروع به آمیزش کند، غسل بر او واجب می‌گردد؛ اگرچه منی هم خارج نشود».

۳- کافری که مسلمان می‌شود،
از قیس بن عاصم روایت است : **(أنه أسلم فأمره النبي صلى الله عليه وسلم أن يغتسل بماء و سدر)** نسایی.

یعنی: «قیس بن عاصم مسلمان شد، پیامبر صلی الله علیه وسلم به او امر کرد تا با آب و سدر (کنار) غسل کند».

۴- قطع شدن خون حیض و نفاس :
به دلیل حدیث عایشه (رضی الله عنها) : پیامبر صلی الله علیه وسلم به فاطمه بنت ابی حبیش فرمود : **(إذا أقبلت الحيضة فدعى الصلاة، وإذا أدبرت فاغتسلي و صلى)** بخاری و مسلم.
یعنی: «هرگاه مدت حیض فرا رسید نماز را ترک و وقتیکه پایان یافت غسل کن و نماز بخوان».
بنا به اجماع نفاس هم مانند حیض است.

در موارد فوق، غسل گرفتن واجب است ولی موارد دیگری نیز وجود دارند که غسل کردن در آنها مستحب است ولی واجب نیست مانند:

- غسلهای مستحب:**
- ۱- غسل پس از هر جماع :
  - ۲- غسل مستحاضه (دائم الحيض) :
  - ۳- غسل بعد از بیهوشی :
  - ۵- غسل عید فطر و قربان و روز عرفه :
  - ۶- غسل بعد از شستن مرده :
  - ۷- غسل احرام برای حج یا عمره :
  - ۸- روز جمعه

حال ببینیم غسل گرفتن به چه صورتی انجام می‌شود:
ارکان غسل عبارتند از دو مورد:

- ۱- نیت، به دلیل حدیث **(إنما الأعمال بالنیات)** بخاری و مسلم. یعنی: «قبول و صحت اعمال به نیت بستگی دارد».
- ۲- آب را به تمام بدن رساندن.

اگر می‌خواهی غسل کردن بطریقه‌ی سنت پیامبر صلی الله علیه وسلم را بیاموزیم به این روایت مادرمان، عایشه رضی الله عنها توجه کنیم:
از عایشه (رضی الله عنها) روایت است : «پیامبر صلی الله علیه وسلم بهنگام غسل جنابت ابتدا دستهایش را می‌شست، سپس با دست راستش بر طرف چپش آب می‌ریخت و شرمگاهش را می‌شست. آنگاه وضویی

همچون وضوی نماز می‌گرفت و آب برمی‌داشت و با انگشتانش بین موهایش را خلال می‌کرد تا مطمئن شود که آب به پوست رسیده است سپس سه مشت آب بر سرش می‌ریخت و بدنبال آن بر سایر بدنش آب می‌ریخت سپس پاهایش را می‌شست». بخاری و مسلم

نکته:

بر زن واجب نیست که برای غسل جنابت موهای بافته شده‌اش را باز کند ولی برای غسل حیض باید آنها را باز کند :

از ام سلمه (رضی الله عنها) روایت است : «گفتم : ای رسول خدا! من زنی هستم که موهایم را می‌بافم آیا برای غسل جنابت باید آنها را باز کنم؟ پیامبر صلی الله علیه وسلم در جواب فرمود : خیر، بلکه کافی است که سه مشت آب را بر سرت بریزی، سپس آب را بر تمام بدنت جاری کنی تا پاک شوی». نسایی.

از عایشه (رضی الله عنها) روایت است که اسماء از پیامبر صلی الله علیه وسلم درباره غسل حیض سؤال کرد. پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود : «هر کدام از شما مقداری آب و سدر را بردارد و با آن به خوبی طهار بگیرد سپس آب را سرش بریزد و خوب آن را مالش دهد تا آب به تمام نقاط سرش (زیرموها) برسد. سپس آب را بر خودش بریزد و تکه پنبه‌ای آغشته به مسک را برداشته و با آن خود را پاک کند، اسماء گفت : چگونه با آن خود را پاک کند؟ فرمود : سبحان الله! خودش را با آن پاک کند، عایشه در حالی که گویا می‌خواست آن را (از دیگران) پنهان کند،

گفت : با آن تکه پنبه آغشته به مسک، اثر خون را پاک کند». مسلم.

همچنین از پیامبر صلی الله علیه وسلم درباره غسل جنابت سؤال کرد، فرمود : «آب را بردارد و با آن به خوبی وضو بگیرد سپس آب را بر سرش بریزد و آن را مالش دهد تا آب به تمام نقاط سرش (زیرموها) برسد، سپس آب را بر سایر بدنش بریزد».

این حدیث به صراحت فرق بین غسل حیض و جنابت را بیان می‌کند بطوریکه تأکید شده است زن حیض باید در مالیدن سرش مبالغه کند و آن را پاک نماید ولی در غسل جنابت چنین تأکیدی وجود ندارد. همچنین حدیث ام سلمه دلیل بر عدم وجوب باز کردن موی بافته شده در غسل جنابت است.

در اصل موهای بافته شده را باید باز کرد تا یقین حاصل شود که آب به ته آنها رسیده است. ولی در غسل جنابت بخاطر تکرار و مشقت زیاد در این کار (باز کردن موها)، مورد عفو قرار گرفته است، برخلاف غسل حیض که در ماه تنها یکبار صورت می‌گیرد.

بدین صورت ما دانستیم که برای انجام یکسری از عبادات داشتن وضو و غسل واجب و یا مستحب هستند و طرز انجام وضو و غسل کامل را یادگرفتیم و مقدمات نماز و سایر عبادات دیگر که لازمند وضو داشته باشیم را فراهم نمودیم. از الله تعالی برای این امر شکرگزاریم و وی را حمد می‌کنیم.

**الحمد لله رب العالمین اولاً و اخيراً
و صلى الله على نبينا محمد و آله و صحبه و
سلم**